

Ольга БОГОМОЛЕЦЬ,
*радник Президента України з гуманітарних питань,
народний депутат України,
голова Комітету Верховної Ради з питань охорони здоров'я*

ГЕОПОЛІТИЧНА ДИСКРИМІНАЦІЯ ОКРЕМИХ КРАЇН НА ПРИКЛАДІ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ

Анотація. У статті йдеться про історію та сучасний етап російської агресії на країни з меншим військовим потенціалом. Руйнація післявоєнної системи міжнародних відносин та колективної безпеки стала очевидною: агресія Росії проти Молдови, Грузії та України продемонструвала, що жодних інструментів захисту країн, що зазнають дискримінації з боку великих держав, знову не існує.

На жаль, Україна – це типовий і черговий приклад країни, яка сьогодні стала заручником різновекторних інтересів великих світових гравців – Росії, США та ЄС і зазнала усіх можливих видів дискримінації.

Ключові слова: війна на Сході України, військова агресія, геополітика, конфлікти, буферні зони.

10 років тому ніхто не дослухався до слів засновника Федерації всесвітнього миру доктора Муна під час його виступу на Гаваях: «Хоча комуністичні часи залишилися в минулому, навіть зараз такі могутні країни, як Китай і Росія, усе ще чекають будь-якої нагоди, щоб із позиції сили задовольнити свої власні амбіції через слабких і невеликих за розміром держав. Якою б вона не була, маленька країна не може самостійно змагатися з цими потужними сусідами, з їх економічними, політичними і, звичайно ж, військовими амбіціями. Ці великі країни такі сильні, що за бажання можуть за один день підкорити будь-яку з маленьких країн, навіть без кровопролиття».

Минули роки, і руйнація післявоєнної системи міжнародних відносин та колективної безпеки стала очевидною: агресія Росії проти Молдови, Грузії та України продемонструвала, що жодних інструментів захисту країн, які

зазнають дискримінації від великих держав, вже не існує. Сьогодні дискримінації у світі зазнають не лише люди чи соціальні групи, а й окремі країни. Вони не можуть вести самостійну політику щодо великих центрів міжнародної сили, з якими доводиться мати справу. Їм властиві не конкурентна економіка, низький рівень життя та нерозвинене громадянське суспільство, вони стають об'єктом «життєво важливих інтересів», тобто торгів так званих «великих країн».

«Гігантів» цікавить географічне положення можливої «жертви», вихід до моря, транзитні можливості, природні ресурси, передусім енергоносії, дешева робоча сила тощо. Часто «дискриміновані» країни стають носіями гарячих або заморожених конфліктів, спровокованих сильними сусідами, або зазнають відкритої агресії та стають об'єктами окупації чи гібридної війни. Так почало відбуватись одразу після Другої світової війни, коли великі держави СРСР та Китай з одного боку, та США, Великобританія, Австралія інші – з іншого, призвели до поділу Кореї на дві держави. А ще було розділення Німеччини, Карибська криза...

Проте тоді такі конфлікти не мали загального характеру, оскільки система повоєнної колективної безпеки працювала більш-менш ефективно. Однак ситуація різко змінилася в останні десятиліття. Один з великих світових гравців – Росія – почала цілеспрямовано створювати навколо себе буферну зону з країн, в яких вона ініціює заморожені конфлікти, утримуючи їх у своїй орбіті та перешкоджаючи інтеграції у західний світ.

Спочатку Росія спровокувала конфлікт у Нагірному Карабасі, підтримавши Вірменію та допомігши їй захопити в Азербайджану значну частину території, потім розпочала війну у Придністров'ї, фактично окупувавши частину території Молдови та закріпившись як «миротворці». Згодом – війна в Абхазії, Південній Осетії для відторгнення від Грузії частини території. Тепер черга України... На жаль, Україна – типовий і черговий приклад країни, яка сьогодні стала заручником різновекторних інтересів великих світових гравців – Росії, США та ЄС і зазнала дискримінації. Ми стали жертвами російської агресії, Росія анексувала Крим та створила маріонеткові уряди на Донбасі, що призвело до загибелі понад 10 000 осіб і появи майже двох мільйонів внутрішньо переміщених осіб, а також мільярдних збитків для держави.

Причиною російської агресії проти України став її вихід зі сфери впливу Росії, що означає припинення існування РФ як імперії. Крім того, особливу загрозу для РФ становило здобуття Україною енергетичної незалежності завдяки можливості видобутку сланцевого газу на Донбасі та вуглеводнів в українській частині шельфу Чорного й Азовського морів, і саме ці перспективні для розвитку України території було відторгнено. Також ми відчували та відчуваємо брак розуміння від великих демократичних

світових гравців. Реакція провідних держав світу на агресію Росії проти України була досить стриманою. Вони поводять себе з Росією обережно, щоб не спровокувати її на більш радикальні дії, а російський капітал – продовжує відігравати провідну роль в економічних структурах багатьох європейських країн.

Надмірна і несправедлива до України обережність Заходу щодо Росії стала одним із тих стовпів, на яких тримається нахабність агресора. Західні демократії відчайдушно намагаються чіплятися за уламки старого світу, в якому вони прожили з 1945 року, не розуміючи, що того старого і безпечного для них світу більше не існує. І сьогодні знову стають актуальними слова Черчилля, який про розділ Чехословаччини та передачу Судетської області Німеччині в обмін на її відмову від територіальних претензій у Європі сказав: «Англія перебувала перед вибором між соромом і війною. Вона обрала сором, але отримає ще й війну».

Захід намагається грати за правилами, яких Росія не дотримується, і хоче переконати себе, що ситуацію ще можна відіграти назад. Світ рухається вперед. І яким буде майбутнє – залежатиме від того, як західні демократії зможуть адаптуватися та відреагувати на нові виклики, зокрема й з боку Росії. Користуючись свободами вільних демократичних країн, Росія веде й надалі вестиме інформаційну війну проти світу, частиною якого хоче стати Україна та інші держави. На Заході мають зрозуміти, що прагнення частини їх політичних еліт до компромісу з «імперією зла» (як справедливо відзначив ще у 80-х роках минулого століття тодішній президент США Р. Рейган) може призвести до катастрофи не тільки такі держави, як Україна, а й весь західний світ.

Попри загрозу з боку Росії, Захід досі не сприймає свого вірного союзника та найбільш східний форпост демократії – Україну – як суб'єкт світової політики. Вимоги зняти мораторій на експорт лісу-кругляку, підвищити тарифи на комунальні послуги, впровадити ліберальну модель медичної реформи є дискримінаційними вимогами без урахування специфіки та національних інтересів України. Прикро визнавати, але для великих геополітичних гравців ми залишаємося лише об'єктом, інструментом реалізації їхніх геополітичних та економічних інтересів. Об'єктом, позицію якого не завжди враховують, проте переважно диктують йому свою волю. Вихід з глибокої системної кризи, в якій опинилася сучасна світова політика, буде знайдено ще не скоро. І Україна, як типова країна, яка долає посткомуністичний синдром, має знайти свій шлях у світі, де сильні дискримінують слабких, і жодних ефективних засобів впливу на агресора не має.

Що може зробити Україна? Передусім ми маємо стати сильною та енергетично незалежною державою, поборовши корупцію в цьому стратегічному секторі економіки та значно збільшивши обсяги видобутку власних

енергоносіїв. По-друге, Україна має повне право, як жертва агресії, якій Будапештським меморандумом була гарантована недоторканність, відродити свою військову потугу та наполягати на перегляді для неї чинних обмежень у сфері ракетних технологій та військово-технічного співробітництва. Зокрема, ми маємо домогтися від Заходу перегляду обмежень щодо ракет середньої дальності. Крім того, нам потрібно зняти чи не всі обмеження щодо розробки та створення нових зразків озброєнь.

По-третє, Україна має наполягати на скасуванні всіх дискримінаційних з економічного погляду норм, які діють щодо нас у межах СОТ та Асоціації з ЄС. Ми, як країна, що практично самотужки протистоїть Росії у її війні з Заходом, маємо моральне право вимагати врахування своїх інтересів на міжнародній арені. Нам потрібно розвивати економіку, відкривати нові ринки, збільшувати виробництво та експорт продукції, і світ нам має в цьому допомогти.

Останнє, але не менш важливе, ми маємо зміцнити внутрішню безпеку, зокрема й завдяки підвищенню соціальних стандартів та рівня життя населення. Для цього Україна має відмовитися від ліберальних реформ, які лише погіршують соціально-економічну ситуацію та руйнують внутрішню єдність країни, і зосередитися на соціальних реформах, які дадуть змогу підвищити якість життя громадян.

Відродження економічної, військової, моральної та політичної сили України, її людського потенціалу в комплексі дозволять нам створити державу, здатну не тільки захищатися та протистояти агресії, а й проводити власну зовнішню політику на правах суб'єкта. Тільки так ми зможемо повністю відновити територіальну цілісність своєї країни на наших умовах. І тільки після цього зможемо говорити про якесь мирне співіснування та відновлення економічно вигідних відносин із нашим північним сусідом. Але поки нашу територіальну цілісність зневажають, нам потрібно набирати сили. І Заходу доведеться примиритися з тим, що протистояти Росії на східному фланзі Європи може лише потужна і могутня у військовому та економічному плані Україна. В іншому випадку, спочатку впадемо ми, а за нами – посиплеться більша частина Західного світу.

1. «The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order», by Samuel P. Huntington, Aug 2, 2011.
2. «From Cold War to Hot Peace: An American Ambassador in Putin's Russia», by Michael McFaul, May 8, 2018.
3. «The Globalization of World Politics: An Introduction to International Relations», by John Baylis, Steve Smith, Patricia Owens, Feb 15, 2017.
4. «The Military Balance 2018», by The International Institute for Strategic Studies (IISS), Feb 14, 2018.
5. «International Organizations: The Politics and Processes of Global Governance», by Margaret P. Karns, Karen A. Mingst, Kendall W. Stiles, Jul 22, 2015.
6. «Central and East European Politics: From Communism to Democracy», by Sharon L. Wolchik, Jane Leftwich Curry, Dec 24, 2014.

Olha BOHOMOLETS,
*Advisor to the President of Ukraine on Humanitarian Issues,
People's Deputy of Ukraine,
Chairman of the Verkhovna Rada Committee on Health Issues*

GEOPOLITICAL DISCRIMINATION OF SOME COUNTRIES AS EXEMPLIFIED BY UKRAINE: DIFFICULTIES AND PERSPECTIVES

Abstract. The article studies the history and the current stage of Russia's aggression towards countries with lower military potential. The collapse of the post-war system of international relations and collective security has become apparent: the aggression of Russia against Moldova, Georgia and Ukraine has testified to the fact that there are no longer any tools to protect countries subjected to discrimination from super powers.

Today discrimination affects not only people or social groups, but also some countries.

Such countries are not capable of pursuing an independent policy as to major centres of international power they have to deal with. Peculiar to these countries are uncompetitive economy, low quality of life and undeveloped civil society, they hence become a target for "vital interests", namely bidding by so-called super powers.

"Giants" are attracted by the geographical location of a possible "victim", access to the sea, transit facilities, natural resources, especially energy, low-cost labour, etc. It is often that "discriminated" countries become grounds for ignition of burning or frozen conflicts provoked by powerful neighbours' influence, or are exposed to open aggression and become subject to occupation or hybrid war.

This has all started after the Second World War, when super powers of the USSR and China, on the one hand, and the United States, Great Britain, Australia, and others, on the other, have made Korea fall into two states. In addition, there was subsequently a division of Germany, the Caribbean crisis...

However, such conflicts then were not that wide-ranging, since the post-war collective security system was quite effective.

Things, though, have changed dramatically in recent decades. One of the largest global players – Russia – has decisively begun to create around itself a buffer zone formed of countries, where it fuels frozen conflicts and in such a way keeps them under the radar and hinders their integration into the Western world.

Initially, Russia ignited a conflict in Nagorno-Karabakh, supporting Armenia and assisting it to invade a considerable part of the territory in Azerbaijan, and then initiated the war in Transnistria by virtually occupying part of Moldova's territory and asserting itself there on the pretext of deploying a peacekeeping mission. Later, there was a war in Abkhazia and then – in South Ossetia aiming to detach part of Georgia's territory. And lastly, the turn of Ukraine has come...

Regrettably, Ukraine is a typical and another example of a country that has fallen victim of multifaceted interests of the leading global players – Russia, the United States and the EU, and has faced all possible forms of discrimination.

Keywords: war in eastern Ukraine, military aggression, geopolitics, conflicts, buffer zones.